

1.5 Lande der er omfattet af protokollen, skal sørge for sikker håndtering, emballering og transport af LMO'er. Endvidere skal LMO'er bestemte til direkte anvendelse som levnedsmidler, foder eller til forarbejdning, mærkes »kan indeholde LMO'er«. Senest 2 år efter at protokollen er trådt i kraft, skal parterne have udarbejdet detaljerede identifikations krav. LMO'er til udsætning i naturen skal tydeligt kunne identificeres. Det samme gælder LMO'er til indesluttet anvendelse. Det er hensigten, at der på sigt skal udarbejdes nærmere bestemmelser vedrørende identifikation, håndtering, emballering og transport.

1.6 Selvom grænseoverskridende bevægelser af LMO'er, først og fremmest i form af eksport og import, er det centrale omdrejningspunkt i protokollen, vedrører mange af dens regler dog også det rent nationale niveau, f.eks. spørgsmålet om inddragelse af borgerne i beslutningsprocessen. Endvidere gælder den almindelig bestemmelse om passende kontrolperioder, før LMO'er markedsføres (art. 16.), også for nationalt producerede LMO'er.

1.7 Landene skal basere deres beslutninger på den forsigtige tilgang, som således har en central rolle i protokollen. Det indebærer, at mangel på videnskabelig sikkerhed, hvad en-ten denne bunder i utilstrækkelig information eller videnskabelig uvished om eventuelle skadelige virkninger, ikke skal forhindre et land i at træffe beslutning, f.eks. om ikke at tillade import af en bestemt LMO.

1.8 Protokollen indeholder også regler om bl.a. kapacitetsopbygning i u-lande og lande med overgangsøkonomier samt om oplysning til befolkningen og offentlig deltagelse i beslutningsprocesser mv. Især det første punkt er af stor betydning, og Danmark yder allerede, dels via Den Globale Miljøfacilitet (GEF), dels via bilaterale projekter (Danida og Dansee) bistand til en række lande i denne henseende.

1.9 Et af de mest kontroversielle spørgsmål under forhandlingerne var forholdet mellem protokollen og WTO-regelsættet. Løsningen af dette problem er reflekteret i de tre sidste led i protokollens præambel, som går ud på, at ingen af aftalerne er underordnet den anden, og at aftalerne skal fortolkes således, at de understøtter hinanden. Såfremt protokollen anvendes i overensstemmelse med dens ånd og bogstav, er der næp-

pe grund til at imødesæ væsentlige problemer vedr. det indbyrdes forhold mellem protokollen og WTO-regelsættet. Et afgørende element i det fremtidige arbejde indenfor protokollens rammer bliver derfor, at protokollens parter samarbejder effektivt, konstruktivt og loyalt med henblik på at implementere protokollen og få den til at fungere i dagligdagen.

2. Gennemgang af protokollens bestemmelser

Præambelen til protokollen omtaler bl.a. at handels- og miljøaftaler bør være indbyrdes befordrende med henblik på at sikre en bæredygtig udvikling. Det understreges, at protokollen ikke indebærer nogen ændring i en parts rettigheder og pligter i henhold til gældende internationale aftaler. Samtidig slås det dog fast, at hensigten ikke er, at protokollen underordnes andre internationale aftaler. I øvrigt henvises til afsnittet ovenfor.

Art. 1 Formål

I overensstemmelse med den forsigtige tilgang, som er indeholdt i princip nr. 15 i Rio-erklæringen, fastslås, at det »...er formålet med denne protokol at bidrage til at sikre et passende beskyttelsesniveau i forbindelse med sikker overførsel, håndtering og anvendelse af levende modificerede organismer hidhørende fra den moderne bioteknologi, som kan have negative virkninger for bevaring og bæredygtig udnyttelse af den biologiske mangfoldighed, idet der også tages hensyn til sundhedsrisikoen for mennesker, og idet der lægges særlig vægt på grænseoverskridende overførsler.«

Art. 2 Almindelige bestemmelser

Art. 2 fastslår bl.a.:

- at hver part skal træffe nødvendige foranstaltninger for at opfylde protokollen,
- at hver part sikrer, at udvikling, håndtering, transport, anvendelse, overførsel og udsætning af levende modificerede organismer finder sted på en sådan måde, at risikoen for den biologiske mangfoldighed forebygges eller mindskes, idet der også tages hensyn til menneskers sundhed,
- at der er tale om minimums regler, hvilket indebærer, at de ikke indskrænker en parts ret til at træffe foranstaltninger, der i højere